

Anna-Riikka Impiö
Nina Matilainen

”Kerho on palveluna aivan mahtava”

Leikkitoiminnan kerhot lapsen kasvun, kehityksen ja vanhemmuuden tukena

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

3.5.2014

Tekijä(t)	Anna-Riikka Impiö Nina Matilainen
Otsikko	"Kerho on palveluna aivan mahtava" Leikkitoiminnan kerhot lapsen kasvun, kehityksen ja vanhemmuuden tukena
Sivumäärä Aika	34 sivua + 2 liitettä 3.5.2014
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi (AMK)
Ohjaaja(t)	Lehtori Anna-Riitta Mäkitalo Lehtori Seija Mäenpää
<p>Avoin varhaiskasvatus on ajankohtainen kehittämisen kohde: Pystyttäisiinkö avoimia varhaiskasvatuspalveluja lisäämällä helpottamaan päivähoiton kuormaa? Opinnäytetyössä käsittelemme avoimen varhaiskasvatuksen palvelua, leikkitoiminnan kerhoja. Selvitämme leikkitoiminnan kerhoon osallistuvien vanhempien kokemuksia kerhotoiminnasta laadullisen tutkimuksen keinoin. Opinnäytetyömme keskeisimmät tutkimuskysymykset ovat: Miten vanhemmat kokevat avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoiminnan kerhon tukevan lapsen kehitystä? Millaista tukea vanhemmat kokevat saavansa leikkitoiminnan kerhoista?</p> <p>Opinnäytetyön aineisto kerättiin kahdesta Helsingin varhaiskasvatusviraston alaisuudessa toimivasta leikkipuistosta. Tutkielmassa oli mukana kaksi toiminnaltaan erilaista leikkitoiminnan kerhoa; sisä- ja ulkoleikkitoiminnan kerho. Aineisto kerättiin leikkitoiminnan kerhoissa olevien lasten vanhemmilta kyselylomakkeella ja analysoitiin teemoittelun avulla. Aineiston perusteella ilmeni, että leikkitoiminnan kerho on tarpeellinen palvelu etenkin kotihoidossa oleville lapsille. Kerhotoiminta tarjoaa tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen, mutta myös vanhemmuuteen.</p> <p>Aineiston perusteella on havaittavissa, että vanhemmat kokevat ulkoleikkitoiminnan kerhon tukevan lapsen motoristen taitojen kehittymistä paremmin kuin sisäleikkitoiminnan kerhon. Kerhotoiminnan tukeva vaikutus näkyy myös lapsen sosiaalisissa ja kognitiivisissa taidoissa. Lasten vanhemmat ovat kokeneet kasvatusyhteistyön pääsääntöisesti toimivaksi, mutta sitä voitaisiin edelleen kehittää esimerkiksi järjestämällä kasvatustalutuksia säännöllisesti. Kun lapset osallistuvat virikkeelliseen toimintaan ikätovereidensa kanssa, vanhemmilla on mahdollisuus omaan aikaan ja rentoutumiseen. Tämä tukee perheiden hyvinvointia.</p>	
Avainsanat	avoin varhaiskasvatus, leikkitoiminnan kerho, lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen, vanhemmuuden tukeminen

Authors	Anna-Riikka Impiö and Nina Matilainen
Title	“Club is a great service” Play Activity Clubs Support Children’s Growth, Development and Parenting
Number of Pages	34 pages + 2 appendices
Date	3 May 2014
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer Seija Mäenpää, Senior Lecturer
<p>Open early childhood education is a target of development: Could the increase of open early childhood education facilitate the load of day care?</p> <p>The purpose of this study was to find out the experiences of parents whose children participated in play activity clubs. The study methods we used were qualitative. We discussed the level of service in early childhood education and play activity clubs. The essential study questions were: How do the early childhood play activity clubs support the development of a child's upbringing? What kind of support do the parents receive from play activity clubs?</p> <p>The data for this study were gathered from two playgrounds operating under Helsinki Early Childhood Education Agency. The study included two different play activity clubs; indoor and outdoor play activity clubs. The data were gathered by sending out a questionnaire and they were analyzed by using different themes. The results showed that a play activity club was a necessary service especially for the children at home. Clubs offered support to the child's upbringing and development but also to parenthood.</p> <p>We can conclude that according to parents outdoor play activities support the development of children's motor skills better than indoor play activities. The impact of strong support of clubs also shows in children's social and cognitive skills. The parents consider educational co-operation to be primarily functional but there are still a few elements that could be further developed. While children receive stimuli and enjoy the company of their peers, parents have an opportunity to have their own space and relax. This supports the well-being of the families.</p>	
Keywords	open early childhood education, play activity club, supporting the growth and development of the child, supporting parenthood

Sisällys

1	Johdanto	1
2	2–6 -vuotiaan lapsen kehityksen tukeminen	2
2.1	Kognitiivinen kehitys	2
2.2	Fyysinen ja motorinen kehitys	5
2.3	Sosiaalinen kehitys	6
3	Vanhemmuuden tukeminen	8
3.1	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	8
3.2	Varhainen tuki	10
4	Avoin varhaiskasvatus	12
4.1	Leikkipuistotoiminta osana avointa varhaiskasvatusta	13
4.2	Helsingin kaupungin leikkipuistotoiminta	14
4.3	Leikkitoiminnan kerhot	14
4.4	Ulkoleikkitoiminnan kerho	17
4.5	Sisäleikkitoiminnan kerho	18
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	18
5.1	Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	18
5.2	Aineiston kerääminen ja analysointi	19
6	Tulokset	20
6.1	Vanhempien kokemuksia lapsen kehityksen tukemisestä	20
6.2	Vanhempien kokemuksia vanhemmuuden tukemisestä	21
6.3	Leikkitoiminnan kerhojen kehittäminen vanhempien näkökulmasta	22
7	Johtopäätökset	23
8	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	27
9	Pohdinta	28
	Lähteet	31
	Liitteet	
	Liite 1. Saatekirje vanhemmille	
	Liite 2. Kyselylomake	

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää avoimien varhaiskasvatuspalvelujen roolia lapsen kasvun- ja kehityksen sekä vanhemmuuden tukena. Suuntaamme tutkielmamme leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhoihin. Nämä kerhot tukevat lapsen kasvua ja kehitystä, mutta myös vanhemmuutta. Selvitämme vanhempien kokemuksia siitä, mitä kerhotoiminta on perheelle antanut ja miten toimintaa voisi mahdollisesti kehittää.

Aihe on työelämän kehittämisen kannalta hyödyllinen, sillä varhaiskasvatuspalvelut ja erityisesti päivähoito-oikeuden rajaaminen ovat puhututtaneet kansaa viime aikoina. Pääministeri Jyrki Kataisen johtama hallitus on tehnyt päätöksen rajoittaa subjektiivista päivähoito-oikeutta vuoden 2015 elokuusta alkaen. (Yle uutiset 2014). Päätös on osa peruspalveluohjelmaa, joka sisältää toimenpiteitä kuntien tulojen ja menojen kehittämiseksi. (Valtiovarainministeriö 2014: 5). Päivähoito-oikeus muutetaan osa-aikaiseksi vanhemman ollessa kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidon tuella. (Yle uutiset 2014). Aiheeseen on ottanut kantaa myös entinen lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula (toimikausi 2005–2014). Hän puolustaa Helsingin Sanomissa päivähoito-oikeuden tarpeellisuutta. Hän kuitenkin korostaa sitä, että se voitaisiin rajata osapäiväiseen varhaiskasvatukseen, mikäli vanhemmilla ei työn, opiskelun tai muun erityisen syyn vuoksi ole kokopäivähoidon tarvetta. Aulan mukaan tukipalveluita tulee lisätä ja lakiin tarvitaan mahdollisuus vanhempien palveluohjaukseen, jonka avulla voidaan tukea lapsen edun mukaisia ratkaisuja. Kokopäivähoidosta kun saatetaan hakea ratkaisua tilanteisiin, joissa tarvittaisiin perheiden kotipalvelua. Aulan mielestä kaikille 3–5-vuotiaille lapsille tulisi tarjota oikeus osallistua varhaiskasvatukseen maksuttomasti esimerkiksi 15 tunnin ajan viikossa. Tämä oikeus tulisi olla kaikilla riippumatta siitä, hoidetaanko lasta kotona vai ei. (Aula 2013.)

Myös sosiaalialan korkeakoulutettujen järjestö Talentia esittää varhaiskasvatuspalveluiden linjauksessaan, että jokaisen lapsiperheen tarpeet tulisi ottaa paremmin huomioon mietittäessä sopivaa ja lapsiperheen tarpeisiin vastaavaa varhaiskasvatuspalvelua. (Talentia 2009). Sopiva palvelu voi löytyä myös avointen varhaiskasvatuspalvelujen puolelta - kaikki perheet eivät tarvitse kokopäiväistä päivähoitopaikkaa. Siksi avointen varhaiskasvatuspalvelujen osuutta on lisätty vastaamaan yhä paremmin asiakkaiden tarpeisiin, päivähoidon ohella.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat kotihoidossa olevilla lapsille tai vähän päivähoitoa tarvitseville lapsille sekä heidän perheilleen sosiaalisia kontakteja, kasvatuksellista tukea ja monipuolista toimintaa muiden lapsien ja perheiden kanssa. Palveluilla pyritään lisäämään lasten ja perheiden hyvinvointia sekä ehkäisemään ongelmia varhaisessa vaiheessa. (Sosiaaliportti 2012.) Näemmekin tarpeelliseksi tutkia leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhoja lapsen kasvun- ja kehityksen sekä vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta. Näin toimintaa voidaan kehittää yhä asiakaslähtöisemmäksi.

Teemme yhteistyötä kahden Helsingin kaupungin leikkipuiston kanssa. Leikkipuistot toimivat Helsingin varhaiskasvatusviraston alaisuudessa. Valitsemissamme puistoissa toimii kaksi erilaista leikkitoiminnan kerhoa, sisä- ja ulkoleikkitoiminnan kerho. Opinnäytetyöllämme pyrimme siihen, että toimintaa voidaan kehittää vastaamaan yhä paremmin perheiden tarpeita. Vaikka käsittelemme tutkielmassamme vain kahta leikkitoiminnan kerhoa, tulosten julkistamisen jälkeen työstämme voivat hyötyä myös muiden puistojen kerhot.

2 2–6 -vuotiaan lapsen kehityksen tukeminen

2.1 Kognitiivinen kehitys

Leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhoissa tavoitteena on tukea lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä hyvinvointia. Toiminnassa painottuu leikki ja yhdessä toimiminen. Tavoitteena on myös, että lapsi oppii monia vuorovaikutustaitoja ja yhdessä toimimisen pelisääntöjä, kuten toisten huomioimista. Leikkitoiminnan kerhoissa luodaan innostava ilmapiiri, joka houkuttelee lapsia osallistumaan leikkiin, liikkumiseen, taiteilemiseen ja tutkimiseen. Leikki on tärkeä osa lapsen arkea ja se tukee lapsen kognitiivista kehitystä. Lapsi käsittelee uutta tietoa ja oppii tutkiessaan ja leikkiessään. (Leikkitoiminnan käsikirja 2013: 5-6).

Lapsi on luonteeltaan aktiivinen ja toimiva. Lapsen jatkuva kehitys eri alueilla vaatii lasta kokeilemaan ja harjoittelemaan hänelle mielekästä toimintaa. Lapsen kehitystä tukevaa toimintaa ovat leikki, musiikki, rentoutuminen, satu, draama ja liikunta. Toimi-

essaan lapsi käsittelee tunteitaan ja sisäistä maailmaansa. Hän oppii jatkuvasti uusia asioita, mutta oppii myös itsestään. Lapsen minäkuva ja itsetunto selkeytyvät. (Jarasto – Sinervo 1997: 205.)

Lapsi oppii uutta tietoa aina jossakin kehityksellisessä kontekstissa. Varhaislapsuuden tärkeimpinä kehityksellisinä konteksteina voidaan pitää koti- ja päivähoitoympäristöä sekä sukulaisverkostoa. Kasvuympäristö on suotuista lapsen kehitykselle, mikäli aikuiset toimivat lasta arvostavasti, johdonmukaisesti ja ennakoitavasti. Lapsi oppii luottamaan häntä hoitaviin aikuisiin, ja lapselle syntyy tunne perusturvallisuudesta. Turvallisuuden tunne luo pohjan myös ympäristön tutkimiselle ja oppimiselle. Varhaisella ympäristöllä on suuri merkitys, koska se suuntaa lapsen kiinnostuksen kohteita ja käyttäytymistä. Varhaislapsuudessa lapsen itsenäinen liikkuma-ala on vielä kapea ja selviytymiskeinot puutteelliset. Aikuiset muokkaavat lapsen elinympäristöä omalla toiminnallaan, ja heidän tulisikin olla tietoisia lapsen kehityksen etenemisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. On tärkeää pohtia, kuinka lapsen kehitykselle voitaisiin luoda parhaat mahdolliset edellytykset. (Nurmi – Ahonen – Lyytinen – Lyytinen – Pulkkinen – Ruoppi-la 2009: 18-19.)

Kognitiivisessa kehityksessä on kyse ihmisen kyvystä oppia uusia tietoja ja taitoja, ja niiden hyödyntämisestä uusiin tilanteisiin. Ihmisen kognitiivinen kehityksen kuuluvat muistin, kielen ja ajattelun kehittyminen sekä havaitsemiseen ja oppimiseen liittyvä kehitys. Lapsen kognitiiviseen kehitykseen vaikuttavat sekä ympäristö että perimä. Lapsi pyrkii hakemaan aktiivisesti uusia oppimiskokemuksia. Lapsen elinympäristössä tulee olla riittävästi virikkeitä, jotta lapsella on mahdollisuus uusien tietojen ja taitojen oppimiseen. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 86.)

Lapsi hankkii kognitioiden avulla tietoa ympäristöstään ja oppii. Sveitsiläinen kehityspsykologi Jean Piaget kuvaa kognitiivisen, tiedollisen kehityksen etenevän vaiheittain. Piaget'n mukaan lapsella ei ole lainkaan valmiita, perittyjä kykyjä, vaan lapsen toiminta perustuu valmiuteen reagoida ympäristöön. Lapsi muodostaa jäsenyntyä toimintatapoja ja sarjoja (skeemoja) ollessaan vuorovaikutuksessa fyysisen ympäristönsä ja siinä toimivien ihmisten kanssa. Lapsi käyttää näitä muodostamia skeemoja sulauttaen niitä uusiin tilanteisiin (assimilaatio) tai muokkaa niitä uudestaan tilanteen vaatimalla tavalla (akkommodaatio). Piaget'n teoria kognitiivisesta kehityksestä voidaan jakaa alle kouluikäisten kohdalla kahteen laadullisesti eroavaan kehitysvaiheeseen: sensomotoriseen – ja esioperationaaliseen vaiheeseen. Sensomotorisessa vaiheessa (0–2

v.) lapsi kerää tietoa käsittelemällä ympäristönsä esineitä, havainnoimalla ja liikkumalla aktiivisesti. Leikissä lapsi harjoittelee oppimiaan taitoja toistamalla niitä. (Nurmi ym. 2009: 19.) Sensomotorisessa vaiheessa lapsi oppii vähitellen ohjaamaan itse toimintaansa aistien ja motoriikan avulla. Hän muodostaa maailmastaan sensomotorisia skeemoja, jotka auttavat maailman monimuotoisuuden hahmottamisessa. Lapsi oppii esimerkiksi liikkumaan tutuissa paikoissa, ja muistamaan itselle tärkeiden asioiden sijainnin – lapselle on kehittynyt ymmärrys paikkojen ja asioiden pysyvyydestä. Lapsi myös ymmärtää, että äiti ja isä eivät katoa hänen elämästään, vaikka he eivät olisi jatkuvasti läsnä. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 88.) Siirtyessään esioperationaaliseen vaiheeseen (2–6 v.) lapsen ajattelu muuttuu sensomotorisesta ajattelusta esittävään ajatteluun. Noin 2–4-vuoden iästä puhutaan niin sanottuna esikäsitteellisenä kautena, koska lapsen kielitaito laajenee nopeasti, hän pystyy jäljittelemään asioita ja leikkimään kuvitteellisesti. Siirryttäessä intuitiiviselle ajattelun kaudelle noin 4–7-vuotiaana lapsi ajattelee vielä hyvin omaan näkökulmaansa sitoutuneesti. Hän esimerkiksi luokittelee jonkin ympäristönsä esineen vain yhden ominaisuuden kautta, kuten värin. (Nurmi ym. 2009: 20.) Voidaankin sanoa, että esioperationaalisen vaiheen alussa lapsi ajattelee vielä hyvin minäkeskeisesti, vain oman näkökulmansa kautta. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 89).

Leikki ilmentää lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti. Leikissä heijastuvat lapsen motoriset, tiedolliset ja sosiaaliset taidot. Lasten leikkikäyttäytymisestä voidaan havaita lapsen kognitiivinen tyyli lähestyä sosiaalisia tilanteita ja toimia niissä. Leikissä lapsi oppii toimimaan yhdessä muiden kanssa, muodostamaan ystävyys-suhteita sekä ottamaan ryhmän muut jäsenet huomioon. Leikki edistää näin myös lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Nurmi ym. 2009: 62.) Leikissä lapsen kielelliset taidot vahvistuvat. Lapsi opettelee ongelmanratkaisua ja käyttää älyllisiä taitojaan. Hän oppii yhdistelemään asioita luovasti ja joustavasti. (Kinnunen 2005: 68.) Leikki kehittää lapsen luovaa ajattelua, päättelytaitoja ja oivalluskykyä. Lapset ilmaisevat leikissä ajatuksiaan ja käsityksiään ympäröivästä maailmasta. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 118). Varhais- ja erityiskasvatuksen lisäksi leikin tärkeys korostuu myös vammaisten ja sairaiden lasten kanssa. Leikin roolia kokonaisvaltaisena kehityksen tukijana ei tule unohtaa esimerkiksi silloin, kun lapselle suunnitellaan kuntoutusta ja tukitoimia. (Nieminen – Korpela 2004: 24.)

2.2 Fyysinen ja motorinen kehitys

Lapsen fyysinen kasvu ensimmäisen kuuden vuoden aikana tarkoittaa suurimmaksi osaksi solujen määrän ja koon kasvamista. Fyysiseen kasvuun vaikuttavat perintötekijät ja ympäristö, ja elimistön kasvunopeus vaihtelee eri ikäkaudesta riippuen. Geeneillä on keskeinen vaikutus fyysiseen kasvuun. Lasten kasvunopeus on yksilöllistä. Kahden ensimmäisen elinvuoden aikana lapsen pituuden ja painon kasvu on nopeaa. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 78.) Sikiön kehitys etenee kefalokaudaalisesti (päästä jalkoihin) ja proksimodistaalisesti (vartalon keskiviivasta ääriosiin). Kefalokaudaalinen kasvu näkyy niin, että lapsen pää on jalkoja suurempi, ennen kuin jalat saavat lopullisen muotonsa. Proksimodistaalinen kasvu tarkoittaa lapsen kasvua kehon keskeltä raajoja kohti. Vartalon keskiosat ovat kehittyneet ennen ääriosia, kuten sormia ja ranteita. Myös lapsen toiminnalliset valmiudet kehittyvät samalla tavalla. Lapsi oppii kävelemään, hyppäämään ja juoksemaan ennen ranteen ja sormien hienomotorisia liikkeitä, jotka vaativat tarkkuutta. (Nurmi ym. 2009: 26.)

Motorinen kehitys tarkoittaa liikkeiden kehittymistä. Motorinen kehitys jatkuu fyysisen kasvun tavoin hedelmöityksestä aikuisuuteen. Lapsen motoriikan kehittymiseen vaikuttavat keskushermoston, luuston ja lihaksiston kasvuvauhti. Perimällä on vaikutusta motoriseen kehitykseen, mutta yksilön persoonallisuudella, ympäristön virikkeillä ja ihmisen omalla motivaatiolla on suurempi vaikutus lopullisten taitojen kehittymiseen. Hienomotorisilla taidoilla tarkoitetaan esimerkiksi kädentaitoja, jossa käytetään pieniä lihaksia. Karkeamotoriikka taas tarkoittaa suurien lihasryhmien hallintaa ja liikkumisessa tarvittavien lihastoimintojen koordinoitua. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 79.)

Liikkumisen perustaitojen harjoittelu on vahvimmillaan leikki-iässä, kaksivuotiaasta seitsemänvuotiaaksi. Lapsi oppii käyttämään lihaksiaan monipuolisesti ja hyödyntää uusia taitoja arkipäivän askareissa. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 84.) Lapsella tulisi olla mahdollisuus harjoitella liikkumista päivittäin, jotta motoriset taidot kehittyvät. Uusien taitojen harjoittelu sekä niiden toistaminen erilaisissa ympäristöissä erilaisten välineiden kanssa vievät motorista kehitystä eteenpäin. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005.) 2–3-vuoden iässä lapsi liikkuu mielellään, ja on innostunut motorisista leikeistä. Liikkumisen ja harjoittelun myötä lapsen tasapaino paranee, liikunta monipuolistuu ja nivelet tulevat taipuisiksi. Myös käsien näppäryys kehittyy. Motoristen taitojen kehittyminen avaa lapselle uusia toimintamahdollisuuksia, kuten monipuolisia liikuntaleikkejä ja kädentaitoja. (Jarasto – Sinervo 1997: 42.) Jo kaksivuotiaalla on pal-

jon karkeamotoriikkaa vaativia taitoja. Hän osaa potkaista palloa, pukea päälleen osan vaatteistaan sekä kävellä portaissa tasa-askelin. Kolmevuotias osaa kävellä portaissa vuoroaskelin, hyppiä molemmilla jaloilla ja ajaa kolmipyöräisellä polkupyörällä.

Lapsi on innoissaan uusista taidoistaan. Tämä asettaa haasteita vanhemmille. On pohdittava, kuinka antaa vapaus uusien taitojen kokeilemiseen, mutta samalla myös rajoittaa niitä lapsen turvallisuuden takaamiseksi. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 84–85.)

Ulkoleikkitoiminnan kerhon toiminta tapahtuu pääsääntöisesti ulkona, luonnonläheisessä ympäristössä. Kerhossa tutkitaan ja ihmetellään luontoa, sekä keksitään leikkejä luonnosta kumpuavista ideoista. Luonto tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia liikkumiseen, tutkimiseen ja leikkimiseen. (Helsingin kaupunki 2014.)

2.3 Sosiaalinen kehitys

Leikkitoiminnan kerhojen leikki on suunniteltua ja ohjattua, jossa lapset pääsevät toimimaan yhdessä toisten lasten kanssa. (Helsingin kaupunki 2014.) Varhaiskasvatuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on lapsen sosiaalistaminen. (Ojala 1984: 239). Sosiaalinen vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa on olennainen osa lapsen kehitystä ja elämäntaitojen oppimista. (Parkkinen – Keskinen 2005: 18.) Lapsi tarvitsee sosiaalisia taitoja arkipäivän tilanteissa ratkaistakseen ongelmia ja saavuttaakseen henkilökohtaisia päämääriään. Lapsi tekee havaintoja toisten tunteista, ajatuksista ja aikomuksista. Hän osaa myös arvioida omaa toimintaansa ja ennakoida toimintansa seurauksia. Lapselle kehittyy kyky ymmärtää omia tunteitaan ja ilmaista niitä tilanteeseen sopivalla tavalla. Lapsen toimintaan vaikuttavat ratkaisevasti myös hänen kognitiiviset taitonsa, minäkuvansa ja asemansa ryhmässä. (Nurmi ym. 2009: 54.) Lapsen sosiaalisessa kehityksessä on siis kyse vuorovaikutukseen liittyvistä taidoista ja valmiuksista liittyä ryhmiin. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 116). Lapsen vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot kehittyvät jo hyvin varhain lapsuudessa. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus vahvistaa lapsen itsetuntoa ja käyttäytymistä. Lapsi oppii vuorovaikutuksessa muiden kanssa leikki- ja neuvottelutaitoja, pettymysten sietoa, ystävyysuhteiden solmimista ja itsensä arvostamista. Lapsen itsetunto ja minäkuva muovautuvat. (Parkkinen – Keskinen 2005: 18–19.)

Lapsen sosiaalista kehitystä voidaan tarkastella kahden kehityspsykologisen perinteen pohjalta. Kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan lapsen ja hänen ensimmäisen hoitajansa välistä kiintymyssuhdetta. Hoitajan ja lapsen välinen suhde nähdään kaiken perso-

nallisen ja sosiaalisen kehityksen pohjana. Suhteessa vanhempiin lapsi saa hoivaa ja kiintymystä. Hän myös osallistuu vuorovaikutukseen kumppanin kanssa, jolla on taidot kommunikation ylläpitämiseen ja säätelyyn. (Poikkeus 2008: 122.)

Toisen teorian mukaan persoonallisuuden ja sosiaaliseen kehityksen taustalla vaikuttavat enemmän vertaissuhteet kuin vanhemmat. Tutkija Judith Harrisin (2000) mukaan vertaisryhmällä, eli toisilla lapsilla voi olla jopa vanhempia vahvempi vaikutus. Toverisuhteissa vuorovaikutus vaatii enemmän ponnistelua lapselta ja kiintymys pitää itse ansaita. Lapsi oppii tämän kautta ymmärtämään myös toisten tarpeita ja sosiaalisia sääntöjä. Toverisuhteille on ominaista samalla tasolla oleminen ja vastavuoroisuus. Lapsi ottaa mallia toisista lapsista. Harris kuvaa näkemystään ryhmäsosialisaatioteoriaksi, jossa huomio kiinnitetään lapsen sosiaalistumiseen, eli miten heistä kasvaa normaaleja, yhteiskuntamme aikuisia. Lapset jäljittelevät toisiaan, ja haluavat olla toistensa kaltaisia. Teorian mukaan tärkein sosiaalisen kehityksen konteksti on lapsen vertaisryhmä. Lapsen kehityksen edetessä se nousee yhä tärkeämmäksi. (Harris 2000: 420-426.)

Lasten vertaissuhteilla tarkoitetaan samanikäisten ja suunnilleen samalla kehitystasolla olevien lasten kanssa luotuja suhteita. Vertaisten kanssa omaksutaan tietoja, taitoja ja asenteita. (Salmivalli 2005: 15.) Vertaisten kanssa koetaan asioita, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten välittömään hyvinvointiin ja sopeutumiseen pitkälle tulevaisuuteen. (Salmivalli 2005: 15.) Ihminen oppii lapsuusajan toverisuhteissa suurimman osan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavista taidoista. Näitä taitoja ovat esimerkiksi yhteistoiminnan alkeet sekä tunteiden ilmaisu ja säätely. Myös oma identiteetti ja toiminta erilaisissa rooleissa hahmottuvat toverisuhteissa. Lapset hakeutuvat toistensa seuraan, sillä yhdessä tekeminen mahdollistaa monipuolisen ja haastavan toiminnan sekä mieluisten kokemusten jakamisen. Lapset käsittelevät mielikuvitusleikeissään keskinäisestä toiminnastaan sekä aikuisten elämästä nousevia huolenaiheita tai konflikteja. Lapset rakentavat toverisuhteissaan sosiaalista ymmärrystä ja luovat yhteisiä merkityksiä vuorovaikutuksen kautta. Erityisesti lähimmät ystävät ovat tärkeä emotionaalinen tukiverkko ja tuen lähde. Suhteet ikätovereihin ovat vuorovaikutustaitojen harjoittelua mutta myös ennen kaikkea hyvin olennainen osa lapsuuden sosiaalista maailmaa ja arkipäivää. (Poikkeus 2008: 122.)

Lasten vertaisryhmissä käydään sosiaalista vertailua. Sosiaalisella vertailulla tarkoitetaan sitä, että lapsi vertaa itseään ryhmän muihin jäseniin. Vertailun avulla lapsi oppii

itsestään, rakentaa minäkuvaansa, käsitystä itsestään ja ominaisuuksistaan. Jos lapsi tulee jatkuvasti torjutuksi vertaisryhmässään – hän alkaa pitää itseään sosiaalisesti epäonnistuneena. Silloin lapsella on riski jäädä kaveriporukoiden ulkopuolelle ilman vastavuoroisia kaverisuhteita, ja hän voi kokea yksinäisyyden tunteita. Jos lapsi jää ryhmän ulkopuolelle, hän ei opi sosiaalisia taitoja samalla tavalla kuin ryhmään kuuluessaan. (Salmivalli 2005: 32–33.) Sosiaalisia taitoja pidetään opittuina. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan esimerkiksi toverisuhteisiin liittyviä taitoja, itsesäätelykykyä, kykyä keskittyä annettuihin tehtäviin, ”tottelevaisuutta” ja jämäkkyyttä, omien puolien pitämistä. Lapsen sosiaaliset taidot korostuvat esimerkiksi leikkitilanteessa, kun lapsi haluaa mukaan muiden leikkiin. Hyvät sosiaaliset taidot johtavat usein myönteiseen lopputulokseen, tässä tapauksessa leikkiin mukaan pääsemiseen. (Salmivalli 2005: 86.)

Myös kognitiivisen kehityksen teoreetikot Jean Piaget ja Lev Vygotsky nostavat teorioissaan esiin vertaissuhteiden merkityksen. Jean Piaget korostaa vertaissuhteiden roolia etenkin lasten välisissä konfliktitilanteissa. Ristiriitatilanteissa lapsi joutuu perustelemaan kantaansa toiselle, ja oppii näin ymmärtämään myös toisen osapuolen näkemyksiä. Vygotsky puolestaan korostaa teoriassaan vuorovaikutuksen merkitystä kognitiivisen kehityksen tukijana. Kun lapsi toimii vertaistensa, toisten lasten kanssa, hänellä on mahdollisuus oppia uusia taitoja itseään etevimmiltä lapsilta. Vygotskyn mukaan asioita opitaan tehokkaasti yhteistyössä vertaisten kanssa. (Salmivalli 2005: 17.)

3 Vanhemmuuden tukeminen

3.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vuorovaikutusta, joka tapahtuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin kautta. Se ymmärretään varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja vanhempien väliseksi keskinäiseksi ja vastavuoroiseksi vuorovaikutukseksi. Tämä monialainen prosessi on haaste ammattilaisille, mutta myös mahdollisuus vanhempien osallisuuden toteutumiseen täysipainoisesti ja aidosti. Parhaimmillaan kasvatuskumppanuus on ammattilaisen ja vanhemman välinen dialoginen suhde, joka mahdollistaa yhteisen ymmärryksen, vastuun jakamisen ja luovien ratkaisujen löytymisen. Kasvatuskumppanuuden mahdollistumisen edellytyksenä on se, että van-

hemmat ja ammattilaiset tutustuvat toisiinsa ja antavat prosessille riittävästi aikaa. (Tiilikka 2010: 70).

Kasvatuskumppanuuden vuorovaikutuksellista ydintä voidaankin etsiä dialogisuudesta. Dialogi voidaan määritellä taidoksi ajatella, puhua ja toimia yhdessä. (Kekkonen 2012: 54.) Dialogin sisin on kuulemisessa. Kuuntelevassa suhteessa syntyy vuoropuhelua, missä kaikki osapuolet voivat tulla näkyviksi omien ajatustensa kanssa. Jotta dialogi toteutuu, puheen täytyy olla tasa-arvoista. Toisen tietämys ei ole arvokkaampaa tai merkityksellisempää kuin toisen. Dialogin tarkoituksena on luoda yhteistä ymmärrystä ja sovittelua yhteen erilaisia tulkintoja todellisuudesta. Jotta dialoginen kasvatuskumppanuus onnistuu, on tärkeää, että työntekijä tiedostaa omat ajatuksensa, kokemuksensa ja tunteensa osana sisäistä maailmaansa. Ammatilliseen tietoisuuteen kuuluu se, että työntekijällä on kyky erottaa oma elämäntarinansa asiakkaiden elämäntarinoista, niin tiedollisella kuin emotionaalisella tasolla. Oman elämäntarinan tiedostaminen, mutta sen sivuun jättäminen helpottaa tilan antamista asiakkaiden elämäntarinoiden kunnioittavalle kuulemiselle, vaikka ne eivät vastaisikaan työntekijän omia arvoja ja asenteita. (Kaskela – Kekkonen 2006: 38.)

Kasvatuskumppanuusajattelu on levinnyt yhteiskunnassamme valtion tasolta yksittäisten toimijoiden tasolle saakka. Se on edelleen ajankohtainen kehittämiskohteena oleva asia. Vanhemmat tarvitsevat tukea lasten kasvatukseen kasvatuskumppaneita varhaiskasvatuksesta, koulusta, harrastuspiireistä, seurakunnista ja koko ympäröivästä yhteisöstä. (Tiilikka 2010 :66)

Lapsi- ja perhepalveluissa on ryhdytty kehittämään ja tutkimaan dialogisen työskenteilyn ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia lasten, vanhempien, perheenjäsenten ja omaisten mukaan ottamiseksi lapsen tai nuoren hoitoa, kasvatusta, terapiaa tai kuntoutusta koskevaan päätöksentekoon ja neuvotteluihin. Asiakastilanteita voidaan ratkaista juuri dialogisuuden avulla, koska se perustuu tasa-arvoon ja vuorovaikutukseen. Tilanteita ei lähdetä käsittelemään ongelmista käsin, vaan työntekijä kertoo huolensa avoimesti asiakkaalle – asiakas puolestaan tuo esiin omat kokemuksensa, keinonsa ja resurssinsa. (Kekkonen – Kaskela 2006: 57.)

Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa on vanhempien ja työntekijöiden yhteistä sitoutumista yhdessä toimimiseen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Jotta kasvatuskumppanuus toteutuisi, se vaatii työntekijän ja vanhemman

keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Lasten tuntemus ja ensisijainen kasvatusvastuu- ja oikeus on lapsen vanhemmilla. Työntekijöillä taas on koulutuksensa kautta ammatillista tietoa ja osaamista kasvatuksesta. Työntekijällä on vastuu siitä, että kasvatuskumppanuus sisältyy luontevasti jokaisen perheen kohdalla tapahtuvaan varhaiskasvatukseen. (Stakes 2005: 31.)

Kasvatuskumppanuudessa lähtökohdat ovat lapsen tarpeissa. Tämän kautta varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen. Vanhemmat ja varhaiskasvatuksen työntekijät ovat lapselle tärkeitä tahoja. (Stakes 2005: 31) Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapsille tärkeiden aikuisten - vanhempien ja kasvattajien yhteinen, mutta jaettu kasvatustehtävä. Tämä yhteinen ja tärkeä kasvatustehtävä luo pohjan kasvatuskumppanuudelle ja muodostaa lapselle mielekkään elämäkokonaisuuden. Ammatilliseen kumppanuuteen sitoutuva työntekijä työskentelee tavalla, jossa hyödynnetään sekä vanhempien että kasvatushenkilökunnan ymmärrystä osana lapsen hoitoa, kasvatusta ja opetusta. (Kaskela – Kekkonen 2006: 5.)

Leikkipuistoissa kasvatuskumppanuus on tärkeässä roolissa. Leikkipuistoihin ollaan tekemässä omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa ja se on tällä hetkellä suunnitteluvaiheessa. Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta, ja sitä ovat tekemässä kaikki Helsingin alueen leikkipuistojen työntekijät. Varhaiskasvatussuunnitelman on määrä valmistua vuonna 2015. Leikkipuistoissa ei ole säännöllisiä keskusteluja vanhempien kanssa, vaan keskusteluajan voi varata halutessaan. (Hannele Oja 2014).

3.2 Varhainen tuki

Varhainen tuki on toimintana, työorientaationa ja käsitteenä melko uusi ja haastava. Varhaisen tuen ja puuttumisen menetelmiä kehitetään koko ajan. (Lindqvist 2008:11.) Varhaisen tuen tarkoituksena on, että lapsen hyvinvointi saavutetaan tukemalla vanhemmuutta ja koko perhettä. Kun tukea tarjotaan perheen ongelmien ollessa vielä pieniä, voidaan hyödyntää paljon perheen omia voimavaroja. Tärkeitä lähtökohtia varhaisen tuen työlle ovat juurikin vanhempien omat voimavarat ja motivaatio, sekä kaikkien perheen kanssa työskentelevien ammattilaisten yhteistyö, jotta lapsen hyvinvointi saadaan turvattua. (Lindqvist 2008:4.)

Vanhemmuus on suuri elämänmuutos, jolloin oman perheen, sosiaalisten verkostojen ja palvelujärjestelmän tuki on hyvin tarpeellinen. Vanhemmuuden tukemista on kehitetty ja pyritään koko ajan kehittämään niin perustyössä kuin kehittämishankkeidenkin kautta. Lasten ja lapsiperheiden varhainen tuki pyrkii vastaamaan mahdollisimman aikaisin perheiden tarpeisiin. Lapsen hyvinvointia uhkaavia riskitekijöitä pyritään tunnistamaan varhain ja puuttumaan niihin. Varhaisella tuella tavoitellaan uudenlaista ja tehokasta lähestymistapaa, kun huoli nousee lapsesta ja häntä pyritään auttamaan. (Lindqvist 2008: 108.)

Vuonna 2008 astui voimaan lastensuojelulaki, jossa lastensuojelu määritellään koskettavaksi sosiaaliviranomaisten lisäksi myös muita viranomaisia ja kaikkia kansalaisia. (Lindqvist 2008: 5). Laki velvoittaa kunnat järjestämään ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole asiakkaana lastensuojelussa. Ehkäisevä lastensuojelu on lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamista ja edistämistä sekä vanhemmuuden tukemista. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota tarjotaan sosiaali- ja terveydenhuollossa esimerkiksi opetuksessa, päivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa. (Lastensuojelulaki 2008: 3§.)

Laissa määritellään myös se, että lastensuojelun painopiste on tarkoitus siirtää varhaiseen tukeen, ennaltaehkäisyyn ja avohuoltoon. Laki velvoittaa kuntia valmistelemaan suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä, lastensuojelupalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä. (Lindqvist 2008: 5.)

Helsingissä tämä suunnitelma on nimetty Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi. Suunnitelmassa esitetään peruspalvelujen riittäviä resursseja, sekä hallintokuntien yhteistä vastuuta siitä, että toimintaa kehitetään lasten, nuorten ja perheiden tarpeista käsin. Helsingissä toimii sosiaaliviraston alla perhekeskus, jonka tärkein tehtävä on tarjota lapsiperheille varhaista tukea lasten ja nuorten kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvissä asioissa. (Lindqvist 2008: 5.)

Varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevät perheiden ongelmia. (Lastensuojelun käsikirja 2007.) Työ leikkipuistossa sisältää paljon elementtejä, jotka liittyvät varhaiseen tukeen. Leikkipuistot ovat matalan kynnyksen paikkoja, mikä on yksi keskeisimmistä varhaisen tuen työmuodoista. (Lindqvist 2008: 36) Asiakkaat tavoitetaan helposti ja he pääsevät nopeasti tuen piiriin. Matalan kynnyksen toiminta on avointa kaikille ja asiakkaan on helppo rohkaistua tulemaan toimintaan mukaan. (Tapola – Tuohikumpu 2005: 52–53.)

Leikkipuistoissa tuetaan pienten lasten vanhempien sosiaalisia verkostoja ja järjestetään ryhmätoimintaa lapsiperheiden tarpeista käsin. Leikkipuistotyössä on vahvasti nähtävillä syrjäytymistä ehkäiseviä ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. (Lindqvist 2008: 34) Palveluita käyttäessään vanhemmat tapaavat samassa elämäntilanteessa olevia perheitä. Mikäli avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat hyvin järjestettyjä, ne saattavat madaltaa vanhempien kynnystä hakeutua erityispalvelujen asiakkaaksi, jos ongelmia alkaa esiintyä. Esimerkiksi leikkipuistoista voi saada helposti tietoa siitä, mistä apua kannattaa hakea. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Leikkipuistossa tarjotaan varhaista tukea, joka konkretisoituu ammattilaisen ja vanhemman kohtaamisessa ja palveluohjauksessa. Ammattilaisella on oltava oikeanlainen asenne ja taito luoda luottamuksellinen ja dialoginen yhteistyösuhde vanhemman kanssa. Yhteistyösuhhteessa korostuu vanhemman voimavarojen tukeminen. (Lindqvist 2008: 14.) Työntekijän on myös tärkeää tuntea alueensa palvelut, jotta hän osaa arvioida tarkoituksenmukaisia tukimuotoja ja ohjata perheen tarvittavan palvelun piiriin. (Lindqvist 2008: 19).

4 Avoin varhaiskasvatus

Avoin varhaiskasvatus on päivähoidon ohella toteutuvaa varhaiskasvatuksen palvelua lapsiperheille. Avoimen varhaiskasvatuksen tärkeys korostuu erityisesti niissä perheissä, joissa lapset ovat kotihoidossa. Siitä hyötyvät lapset, vanhemmat, pienet koululaiset sekä perhepäivähoitaja lapsiryhmänsä kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Leikkitoiminta hyväksyttiin vuonna 1973 valtionavustukseen oikeuttavaksi toiminnaksi ja se sisältyi myös samana vuonna voimaan tulleeseen päivähoitolakiin. 2000-luvulla leikkitoiminnasta on alettu käyttää laajempaa nimitystä avoin varhaiskasvatus.

Avointen varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen on myös lisääntynyt 2000-luvulla, ja kuntia kannustetaan kehittämään päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluja monimuotoisemmiksi. Palveluiden järjestämisessä korostetaan perheiden tarpeiden huomioimista – perheille halutaan antaa enemmän vaihtoehtoja perinteisen päiväkotijä ja perhepäivähoitotoiminnan sekä kokopäivä- ja osapäivähoidon lisäksi. (Alila – Portell 2008: 15-18.)

Avoin varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, joka kattaa monia palveluja, kuten avoimia päiväkoteja, perhekerhoja, kerho- ja leikkitoimintaa, leikki-

puistoja, perhekahviloita ja asukaspuistotoimintaa. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja tarjoavat kuntien lisäksi seurakunnat ja erilaiset järjestöt. Palvelujen tavoitteena on tarjota sosiaalisia kontakteja, monipuolista toimintaa ja kasvatuksellista tukea kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa leikin osuus on keskeinen, mutta toiminnot sisältävät myös musiikkia, kädentaitoja, ympäristökasvatusta ja liikuntaa. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut voivat olla suunnattu sekä aikuiselle että lapselle yhdessä, tai lapsille yksikseen. Lapsille tarjolla on ohjattua toimintaa, joka sisältää leikkejä, oppimista ja mahdollisuuden tavata uusia kavereita. Tämän kautta lapsi saa myös mahdollisuuden harjoittaa vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja. Palvelut tarjoavat myös iloa, elämyksiä ja virkistystä yhteistoiminnan kautta. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Vanhemmille avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat tilaisuuden lyhytaikaiseen hoitoapuun. Mahdollisuus on myös tavata muita lapsiperheitä ja osallistua virkistävään ja monipuoliseen toimintaan yhdessä lapsen kanssa. Vanhemmat voivat saada myös tukea omalle vanhemmuudelleen toisilta vanhemmilta ja henkilökunnalta. (Lastensuojelun käsikirja 2007.) Tätä kautta avoimet varhaiskasvatuspalvelut toimivat vaihtoehtona päivähoidolle.

4.1 Leikkipuistotoiminta osana avointa varhaiskasvatusta

Leikkipuistotoiminta täydentää muita päivähoitomuotoja. Se ei ole kuitenkaan hoitopaikka, vaan vastuu lapsesta on vanhemmilla tai hoitajalla. (Karling – Ojanen – Sivé – Vihunen – Vilén 2008: 45.) Leikkipuistojen tehtävänä on olla lapsiperheiden kohtaamispaikan lisäksi leikin, kasvun ja oppimisen paikka, koululaisten turvallinen iltapäivänviettopaikka, alueen lapsiperheiden tietopiste ja lapsiperheiden varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn aktiivinen mahdollistaja. (Helsingin kaupunki 2013.) Puistoissa on mahdollisuus monipuoliseen leikkiin ja ohjattuun toimintaan niin ulkona kuin sisälläkin. Toiminta on avointa, eikä siihen vaadita ennakoilmoittautumista – lukuun ottamatta erilaisia retkiä, joihin on rajallinen osallistujamäärä. Leikkipuistotoiminta soveltuu kotona hoidettaville lapsille, koululaisille sekä perhepäivähoidossa oleville lapsille. (Karling ym. 2008: 45.)

Leikkipuistojen toiminta vaihtelee eri kuntien välillä, mutta myös asuinalueiden välillä. Eri alueiden käyttäjillä on erilaisia toiveita ja tarpeita toiminnan suhteen. Toimintaa pyritään toteuttamaan heidän tarpeidensa pohjalta. Myös leikkipuistotyöntekijöiden määrä vaikuttaa olennaisesti toiminnan toteuttamiseen. (Karling ym. 2008: 45.)

4.2 Helsingin kaupungin leikkipuistotoiminta

Helsingin leikkipuistot toimivat varhaiskasvatuspalveluina varhaiskasvatusviraston alaisuudessa päivähoiton ja perhepäivähoidon ohella. Leikkipuistotoiminta pitää sisällään leikkipuistoyksiköiden avoimen toiminnan, kerhot ja koululaisten iltapäivätoiminnan, perhetalojen toiminnan sekä kehitysvammaisten koululaisten iltapäivätoiminnan. Helsingissä toimii 71 leikkipuistoa ja 3 perhetaloa. Leikkipuistot ovat jaettu kymmeneen alueeseen, jolla toimii noin 6-7 puistoa. Jokaisella leikkipuistoalueella on oma johtava leikkipuisto-ohjaaja ja jokaisessa leikkipuistossa vastaava leikkipuisto-ohjaaja. (Helsingin kaupunki 2014.)

Helsingin kaupungin leikkipuistoissa on yhteensä noin 230 työntekijää. Jokaisessa puistossa on keskimäärin noin kolme työntekijää. Puistot toimivat kohtaamispaikkana alueiden asukkaille. Puisto on turvallinen vapaa-ajanviettopaikka ja siellä on tekemistä erityisesti lapsiperheille ja koululaisille. Leikkipuistojen toiminta vaihtelee alueellisen sijainnin, resurssien, asiakkaiden tarpeiden, väestön ja työntekijöiden erityisosaamisen mukaan. Puistoissa on ulko-, leikki- ja viheralue sekä sisätilat. (Lindqvist 2008:34)

4.3 Leikkitoiminnan kerhot

Leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhot ovat osa varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Kerhotoiminta on tarkoitettu kotihoidossa oleville lapsille kahden vuoden iästä esiopetuksen alkamiseen asti. Leikkitoiminnan kerhot toimivat 1-4 päivänä viikossa 2,5-3 tuntia päivässä. Leikkitoiminnan kerhotoiminta on vaihtoehto kunnassa järjestettävälle päivähoitolle sekä yksityisen hoidon tuella järjestetyille hoidolle. (Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2013:2)

Leikkitoiminnan kerhoa ohjaa leikkipuiston työntekijä, ja kerhossa on enintään 13 lasta. Kerhot noudattavat samaa toimintakautta kuin koulut. Ne alkavat viimeistään 1.9. ja päättyvät 31.5. Kerhot noudattavat myös koulujen loma-aikoja. Leikkitoiminnan ker-

hoon haetaan päivähoitohakemuksella. Hakemuksen voi tehdä sähköisesti Helsingin kaupungin varhaiskasvatusviraston internetsivuilla. (Hannele Oja 2014.) Sähköisessä hakemuksessa vaaditaan, että lapsella on suomalainen henkilötunnus. Hakemuksen voi tehdä myös lomakkeella, mikäli lapselta puuttuu suomalainen henkilötunnus, perheellä ei ole suomalaisia pankkitunnuksia tai perhe hakee palvelusetelillä tuettuun yksityiseen kerhoon. Kunnalliset leikkitoiminnankerhot ovat lapsiperheille maksuttomia, eikä niihin osallistuminen vaikuta kunnalliseen kotihoidontukeen. Kuitenkaan lapsi ei voi osallistua leikkitoiminnankerhoon, mikäli vanhempi saa yksityisen hoidon tukea. (Helsingin kaupunki 2013.) Asiakkaita leikkitoiminnankerhoihin tavoitetaan myös lastensuojelun ja varhaisen tuen työn kautta. (Hannele Oja 2014.)

Kerhotoiminnassa painotetaan leikkiä. Lapselle luodaan innostava ilmapiiri, joka houkuttelee osallistumaan leikkiin, liikkumiseen, tutkimiseen ja taiteilemiseen. Kerhopäivä on lyhyt, mutta tärkeä osa lapsen elämää. Ohjaajien tehtävänä on ohjata, tukea, jäsentää ja rikastaa lasten toimintaa. Ohjaajilta vaaditaan herkkyyttä lapsen toiminnan havainnointiin ja hänen tulee olla saatavilla lapsen tarvitessa apua tai ohjausta. Lasta ohjataan omiin ratkaisuihin ja oivalluksiin. (Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2013: 6.)

Leikkitoiminnan kerhojen tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Toiminnan pääpaino on leikillä ja yhdessä toimimisella. Tavoitteena on lapsen ilon kokemus yhdessä leikkimisestä ja toimimisesta yhdessä muiden lasten kanssa. Leikkitoiminnan kerhossa lapsi saa elämyksiä ja kokemuksia monipuolisesta ryhmätoiminnasta. Nämä mahdollistuvat leikin, liikkumisen, taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen sekä tutkimisen kautta. Kerhossa opitaan yhdessä taitoja ja pelisääntöjä yhdessä toimimisesta ja toisen huomioimisesta. Tavoitteena on myös synnyttää luonteva ja luottamuksellinen yhteys lapsen perheeseen. Vanhemmilla on mahdollisuus keskustella kerhoon liittyvistä asioista kerhon ohjaajien kanssa. Vanhemmat voivat myös varata halutessaan ajan kahdenkeskiseen keskusteluun. (Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2013: 5.)

Leikkitoiminnan kerhotoiminta eli avoimen varhaiskasvatuksen kunnallinen kerhotoimintaa on lisätty leikkipuistoissa ja päiväkodeissa. Kun kerhotoimintaa suunnitellaan, huomioidaan kyseisen alueen palveluverkkotarpeet ja kerhopäivien määrän tarve sekä lasten ikäjakauma kerhoryhmän muodostamisessa. Jokainen alue on vastuussa siitä, että leikkitoiminnan kerhotarjonta on monipuolista. Päiväkodit ja leikkipuistot tekevät yhteistyössä alueen tarpeisiin perustuvan palveluverkkosuunnitelman. Suunnitteluko-

koukset pidetään päivähoitoalueen päällikön ja johtavan leikkipuisto-ohjaajan kesken. Kaksi kertaa vuodessa suunnitellaan tulevan toimintakauden alueellinen kerhotoiminta. (Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2013: 2-3.)

Kerhokohtainen suunnitelma tehdään jokaiselle toimintavuodelle/toimintakaudelle. Suunnitelma pohjautuu Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suunnitelma jaetaan kerholaisten vanhemmille ja se on myös näkyvillä kerhotiloissa. Toimintasuunnitelmassa kuvataan kerhon toiminta-ajat, kerhopäivän rakenne, kerhopäivät, kerhon toiminta-ajatus, toiminnan sisältöä kuukausitasolla ja kerhotoimintakäytäntöjä. Arjen toiminnan sisältö muokkautuu toimintakauden aikana lapsilähtöisesti. Lapset voivat osallistua myös toiminnan suunnitteluun ja heidän toiveita kuullaan ja niihin vastataan. (Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2013: 5-6.)

Helsingin kaupunki tekee säännöllisesti päivähoiton asiakastyytyväisyyskyselyn, jossa huomioidaan leikkitoiminnan kerhot omana osiona. Myös vanhempien kokemuksia kerhoon hakemisesta ja kerhon aloittamisesta selvitetään toimintakausittain kyselyn avulla (Kysely kerhossa ja päivähoitossa aloittaneiden lasten vanhemmille). Kyselyiden kautta pyritään kehittämään kerhotoimintaa. Leikkitoiminnan kerhojen kehittämiseen osallistuvat siten myös vanhemmat yhdessä päiväkodin ja leikkipuistojen henkilökunnan kanssa. Vuosittain järjestetään myös tapaaminen leikkitoiminnan kerhon ohjaajien, kerhopäätöksiä tekevien päiväkodin johtajien ja johtavien leikkipuisto-ohjaajien kesken. Tässä tapaamisessa tehdään myös kehittämistyötä. (Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2013: 7.)

Helsingin kaupungin leikkipuistot ovat kehittämässä omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa toimintansa pohjaksi. Helsingin leikkipuistojen koko henkilökunta työstää varhaiskasvatussuunnitelmaa. Henkilöstö on jaettu eri vasu-vertaisiin. Jokaisella verstaalla on oma teema, jonka parissa työskentelevät. Teemoina ovat oppimisympäristö, kasvatuskumppanuus ja perheiden osallisuus, lapsen luontaiset tavat toimia, lapsen osallisuus, kielen kehitys ja sisällölliset orientaatiot sekä verkosto-, kumppanuus- ja yhteistyö. Leikkipuistojen suunnitelman tekeminen on vielä alkuvaiheessa, ja sen arvioitu valmistuminen on vuonna 2015. (Hannele Oja 2014.)

Tulevaisuudessa leikkitoiminnan kerhopaikkoja tullaan lisäämään. Tavoitteena on 250 kerhopaikkaa, mikä tarkoittaa 70 kerhopaikan lisäämistä. Leikkitoiminnan kerhot ovat

toistaiseksi ilmaisia. Tavoitteena on myös kehittää toimintaa koululaisille loma-aikoina. Tarkoituksena on myös kehittää yhteistyötä järjestöjen kanssa molemminpuolisen toiminnan rikastuttamiseksi. (Hannele Oja 2014.)

4.4 Ulkoleikkitoiminnan kerho

Ulkoleikkitoiminnan kerho toimii kahtena päivänä viikossa. Leikkitoiminnan kerhon toiminta tapahtuu metsässä. Kerhossa on kahdeksan lasta. Suurin osa lapsista on 2-vuotiaita. Kerho-ohjaajia on tällä hetkellä kaksi, mutta kerhossa on aloittamassa myös avustaja. Lapset ja kerho-ohjaajat siirtyvät kerhopaikalle yhdessä. Siirtymätilanteet ovat ohjattuja ja niiden aikana lauletaan, jutellaan ja katsellaan ympäristöä. Metsässä aikaa on yksi tunti, jonka aikana lapset saavat leikkiä ja toimia vapaasti. (Ulkoleikkitoiminnan kerhon toimintasuunnitelma 2013–2014.)

Ulkoleikkitoiminnan kerhon päätavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä luonnonläheisessä ympäristössä. Kerhon pääpaino on luonnon tutkimisessa, ihmettelystä ja siellä kumpuavissa ideoissa ja leikeissä. Kerhon toiminnassa on tärkeää, että opetellaan yhdessä kerhopaikan rajojen noudattamista ja ryhmässä toimimista. Kerhoa ohjaavat leikkipuiston työntekijät, jotka ovat aktiivisesti mukana luonnon tutkimisessa sekä lasten leikeissä. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan lapsilähtöisesti, lapsien kiinnostuksenkohteet huomioiden. (Ulkoleikkitoiminnan kerhon toimintasuunnitelma 2013–2014.)

Yhteistyö lasten vanhempien kanssa on tärkeää. Kun lapsi aloittaa kerhon, ohjaajat soittavat vanhemmille ja kertovat kerhon toiminnasta. Vanhempien toivotaan olevan kerhossa mukana ensimmäisillä kerroilla. Tämä helpottaa sekä vanhemman että lapsen tutustumista muuhun ryhmään ja kerho-ohjaajiin. Kerhon päättyessä vanhempien kanssa vaihdetaan kuulumisia ja kerrotaan kerhon tapahtumista. Ohjaajat lähettävät myös viikoittain sähköpostin välityksellä viikkokirjeen siitä, mitä kerhossa on tehty ja puuhailtu. Vanhemmilla on myös mahdollisuus varata halutessaan erillinen aika ohjaajan kanssa keskusteluun. Mietinnässä ovat myös vanhempainvarti-tapaamiset. Niiden tarpeellisuutta mietitään vielä. (Ulkoleikkitoiminnan kerhon sosiaaliohjaaja 2014.)

Ohjaajat havainnoivat ja arvioivat toimintaa aktiivisesti. Arvioinnin perusteella kerhon toimintaa pyritään kehittämään yhä lapsilähtöisemmäksi. Jokaisella lapsella on kerhokansio, jonne ohjaajat keräävät kuvia ja lasten kerhossa tekemiä töitä. Kansioon kirja-

taan myös, mitä leikkejä kerhossa on leikitty. (Ulkoleikkitoiminnan kerhon toimintasuunnitelma 2013–2014.)

4.5 Sisäleikkitoiminnan kerho

Sisäleikkitoiminnan kerho toimii myös kahtena päivänä viikossa. Kerhossa on tällä hetkellä 11 lasta, joista kuusi on 2-vuotiasta ja viisi 3-vuotiasta. Kerhossa on yksi ohjaaja ja yksi avustaja. (Sisäleikkitoiminnan kerhon ohjaaja 2014.) Sisäleikkitoiminnan kerho alkaa ohjatulla aamupiirillä, jossa lauletaan, luetaan satuja ja leikitään piirileikkejä. Aamupiirin jälkeen on välipala ja vapaata leikkiä. Ohjaajat tukevat ja ohjaavat lasten leikkiä tarvittaessa. Kerho lopetetaan aina loppupiiriin, jossa lauletaan loppulaulu. (Sisäleikkitoiminnan kerhon ohjaaja 2014.)

Sisäleikkitoiminnan kerhon tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Kerhossa toiminta on suunniteltua ja ohjattua ja se tapahtuu yhdessä kaikkien lasten kesken. Kerhopäivässä on aina sama rakenne, joka tuo turvallisuutta lapselle. Pääpaino toiminnassa on leikillä ja yhdessä toimimisella. (Sisäleikkitoiminnan kerhon toimintasuunnitelma 2013–2014.) Yhteistyö vanhempien kanssa toimii tuonti- ja hakutilanteissa, joissa keskustellaan kerhopäivän tapahtumista ja vaihdetaan kuulumisia. Vanhemmilla on myös mahdollisuus varata aika keskusteluun ohjaajan kanssa. (Sisäleikkitoiminnan kerhon ohjaaja 2014.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

5.1 Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli selvittää, miten leikkitoiminnan kerhot tukevat avoimen varhaiskasvatuksen palveluna lapsiperheitä. Selvitimme, millaisia kokemuksia leikkitoiminnan kerhoissa käyvien lasten vanhemmilla on kerhojen toiminnasta. Valitsemamme leikkitoiminnan kerhot ovat painotuksiltaan erilaisia, koska toisen kerhon toiminta tapahtuu ulkona ja toisen sisällä. Selvitimme kyselylomakkeen avulla, miten sekä sisällä että ulkona tapahtuva kerhotoiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta. Osoitimme kyselylomakkeen leikkitoiminnan kerhoon osallistuvien lasten vanhemmille.

Opinnäytetyömme vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Miten vanhemmat kokevat avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoiminnan kerhot tukevat lapsen kehitystä?
- 2) Millaista tukea vanhemmat saavat leikkitoiminnan kerhoista?

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisen tutkimusmenetelmän avulla. Laadullinen tutkimus tarkastelee merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Merkitykset tulevat ilmi suhteina ja niiden kautta muodostuvina merkityskokonaisuuksina. Tavoitteena on saada ihmisten omia ja aitoja kuvauksia heidän kokemastaan todellisuudesta. (Vilka 2005: 97.)

5.2 Aineiston kerääminen ja analysointi

Keräsimme opinnäytetyömme aineiston kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake oli paperiversio työelämäyhteistyökumppanimme toiveesta. Halusimme myös säilyttää vastaajien anonymiteetin mahdollisimman hyvin. Kyselylomake palautettiin nimettömänä suljetussa kirjekuoressa. Kysymykset olivat avoimia, sillä tarkoituksena oli tutkia kokemuksia. Jaoimme kyselylomakkeen kysymykset kolmen valitun teeman alle. Teemoina olivat: lapsen kehityksen tukeminen, vanhemmuuden tukeminen sekä leikkitoiminnan kerhojen kehittäminen. Näin lomakkeeseen syntyi selkeä runko, jonka tarkoituksena oli auttaa vastaajaa lähestymään aihetta. Kyselymme oli vakioitu, eli kaikilta vastaajilta kysyttiin samat kysymykset ja asiasisältö oli täsmälleen sama. (Vilka 2005: 73).

Jaoimme kyselylomakkeen jokaiselle leikkitoiminnan kerhoon osallistuvan lapsen vanhemmalle. Kerho-ajan lopusta oli varattu pieni hetki kyselyn esittelyyn, ja vanhempien kysymyksille. Leikkipuisto-ohjaajat olivat myös alustavasti informoineet vanhempia kyselystä. Kerroimme opinnäytetyömme tavoitteet, sekä mitä haluamme juuri vanhemmille suunnatulla kyselyllä selvittää. Kyselyyn vastaamiseen oli varattu aikaa yksi viikko, jonka jälkeen kävimme noutamassa kirjekuorissa palautetut vastaukset. Kyselyyn vastaaminen tapahtui kotona. Halusimme, että vastaajat voivat täyttää kyselyn rauhassa, ja silloin kuin itselle parhaiten sopii.

Kyselylomakkeen haittana on riski vastaamatta jättämiseen. Vastauslomakkeen palautuksissa saattaa tapahtua myös viivästyksiä. Tämä vaikuttaa taas osaltaan tutkielman aikatauluihin. (Vilka 2005: 74.) Pyrimme minimoimaan nämä riskit sillä, että kävimme

henkilökohtaisesti esittelemässä kyselylomakkeen leikkipuiston asiakkaille. Tarkoituksenamme oli madaltaa kynnystä kyselyyn vastaamiseen. Pyrimme motivoimaan asiakkaita sillä, että vastaamisen kautta he pääsivät vaikuttamaan leikkipuiston toimintaan. Saimme toisesta leikkipuistosta vähemmän vastauksia kuin toisesta. Toisessa leikkipuistossa annoimme kyselylomakkeita seitsemälle vanhemmalle, joista saimme kaikki takaisin. Toiseen puistoon annoimme kymmenen lomaketta, joista palautui kuusi.

Analysoimme kyselylomakkeista saadun aineiston teemoittelun avulla. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Tätä kautta mahdollistuu tiettyjen teemojen esiintymisen ja ilmenemisen vertailu. Aineistosta pyritään löytämään ja sen jälkeen erottelmaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Jotta teemoittelu onnistuu, se vaatii teorian ja empirian vuorovaikutuksen. (Eskola – Suoranta 1999: 175-176.)

6 Tulokset

6.1 Vanhempien kokemuksia lapsen kehityksen tukemisesta

Aineistosta ilmenee, että moni perhe on valinnut leikkitoiminnan kerhon sen vuoksi, että se tukee lapsen siirtymistä päivähoitoon tai esikouluun. Päiväkotia ei vielä valita, sillä hoidon tarve ei ole niin suurta ja leikkitoiminnan kerhon pituus vastaa paremmin lapsen ja koko perheen tarpeita. Lapsi saa myös toivottua irtautumista kodin kuvioista kerhotoiminnan kautta.

Tiettyyn leikkitoiminnan kerhoon päädytään usein tarjonnan perusteella. Valintaa tehdessä tärkeiksi elementeiksi nousevat kuitenkin kerhon saavutettavuus ja sijainti. Kerhoon päädytään myös siksi, että lähimpänä oleva kerho on jo täynnä. Leikkitoiminnan kerhoon hakiessa tärkeäksi asiaksi nousee myös ikätoivereiden seura. Ulkoleikkitoiminnan kerho valitaan toimintamallin (ulkoilu ja retkeily) miellyttävyyden perusteella. Vanhemmat haluavat myönteisiä kokemuksia lapselleen ulkona leikkimisestä ja luonnossa olemisesta.

Vastauksista ilmenee, että vanhemmat ovat huomanneet etenkin ulkoleikkitoiminnan kerhon tukevan lapsen motoristen taitojen kehittymistä. Metsä ulkoilu/leikkiympäristönä tukee lapsen liikkuvuutta. Kiipeilytaitojen kehittyminen nousee myös aineistosta esille.

Kuitenkin jäisenä päivänä metsäpolut koetaan liian liukkaiksi 2-vuotiaalle lapselle. Myös sisällä tapahtuvassa leikkitoiminnan kerhossa vanhemmat huomaavat motoristen taitojen kehittymisen, mutta eivät niin selvästi.

Leikkitoiminnan kerhot vaikuttavat positiivisesti lapsen sosiaalisiin taitoihin. Ryhmässä toimimisen, omatoimisuuden ja toisten huomioimisen koetaan kehittyvän kerhossa. Leikkitoiminnan kerho on tukenut lapsen sosiaalisia taitoja ja kerho koetaan hyväksi, sillä siellä taitoja pääsee harjoittelemaan lisää. Kavereiden kanssa pääsee erilailla kontaktiin ja leikkimään kuin vanhempien läsnä ollessa.

Meillä lähtökohtana oli se, että kerho olisi juuri siksi hyvä, että tyttäreemme pääsisi taitojaan harjoittamaan myös kodin ulkopuolelle.

Koen, että kerho antaa hyvän tilaisuuden harjoitella sosiaalisia taitoja.

Vanhemmat kokevat myös, että leikkitoiminnan kerho on edesauttanut lapsen puheen kehittymistä muun muassa sanavaraston laajenemisen myötä. Kerhossa opitaan luottamusta toisiin aikuisiin ja vieraisiin ihmisiin. Toisten aikuisten ohjauksessa oleminen helpottuu ja luottamuksen rakentaminen perheen ulkopuolisiin aikuisiin lisääntyy kerhon myötä. Kerhossa opitaan myös ryhmässä liikkumista ja olemista, lauluja, leikkejä, oman vuoron odottamista ja osana isoa joukkoa olemista.

6.2 Vanhempien kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta

Kyselyyn vastanneet vanhemmat kokevat, että kasvatusyhteistyö etenkin ulkoleikkitoiminnan kerho-ohjaajien kanssa toimii. Ohjaajat huomioivat vanhemmat ja vanhemmille kerrotaan päivän tapahtumista lapsen hakutilanteessa. Yleisesti koko kerhoa koskevista asioista tiedotetaan myös viikkokirjeellä. Ajatus vanhempainvarttien järjestämisestä koetaan myönteisenä asiana, muttei pakollisena.

Ohjaajat eivät ole yrittäneet ottaa kovinkaan isoa roolia kasvatuksessa, mutta kuitenkin riittävästi, että homma toimii.

Sisäleikkitoiminnan kerhossa yhteistyötä vanhempien ja kerho-ohjaajien välillä toivottaisiin olevan enemmän. Etenkin kun lapsi aloittaa kerhon, olisi toivomuksena tiivis yhteistyö kerhon alun sujumisen takia.

Toivoisin enemmän palautetta siitä, miten lapseni pärjää ja toimii kerhossa. Tai esimerkiksi mitä hän on oppinut, millainen hän on ryhmässä.

Vanhemmat kertovat, että saavat aikaa omien asioiden hoitoon, kun lapsi on kerhossa. Esimerkkeinä vastaajat mainitsevat kaupassa käymisen, kotityöt ja terveyskeskuskäynnit. Myös vanhempien mahdollisuus omaan aikaan ja rentoutumiseen koetaan tärkeinä. Kerho rytmittää sekä lapsen että vanhempien arkipäivää. Kerhossa lapsi pääsee osallistumaan kodin ulkopuoliseen toimintaan yhdessä ikätoveriensä kanssa. Ohjattu toiminta tuo vaihtelua esimerkiksi perheen pienemmän sisaruksen kanssa leikkimiseen. Vanhempien mukaan lapset ovat pitäneet kerhotoimintaa pääsääntöisesti mielekkäänä. Usea vastaajista mainitseekin, että lapsi tulee kerhosta kotiin iloisena.

6.3 Leikkitoiminnan kerhojen kehittäminen vanhempien näkökulmasta

Olenneisinta varhaisen tuen toteutumisessa on se, että toiminta rakentuu ja muovautuu asiakkaiden tarpeiden pohjalta. (Lindqvist 2008: 15). Tämän vuoksi halusimme tietää vanhempien kokemuksista mahdollisimman tarkkaan, jotta toimintaa voisi kehittää vastaamaan perheiden tarpeita yhä paremmin. Saimmekin hyviä kehittämis ehdotuksia vanhemmilta. Kerhopäivän pituus ja niiden määrä aiheuttavat keskustelua vanhemmissa. Osa vanhemmista toivoo, että kerho olisi pituudeltaan kolme tuntia. Osa taas oli sitä mieltä, että kerhon pituus on juuri sopiva 2-vuotiaalle kotihoidossa olevalle lapselle. Vastauksista selviää myös, että kerhopäiviä toivotaan olevan kahden sijasta kolme viikossa.

Suurin osa kyselyyn vastaajista kertoo, että tieto leikkitoiminnankerhojen olemassaolosta on saavuttanut heidät leikkipuistojen työntekijöiden kautta. Toinen, yhtä iso tiedonvälityskanava on internet. Moni vanhempi kertoo löytäneensä tietoa leikkitoiminnan kerhoista Helsingin kaupungin internetsivuilta. Muutama vastaaja kertoo löytäneensä kerhotoiminnan naapureiden tai ystävien kertoman perusteella.

Sekä ulko- että sisäleikkitoiminnan kerhojen lasten vanhemmat ovat tyytyväisiä ja kiitollisia kerhotoiminnan olemassaolosta. Leikkitoiminnan kerho koetaan hyvin toimivaksi ja suurilta osin tarpeita vastaavaksi toiminnaksi. Osa ulkoleikkitoiminnan kerhon vanhemmista toivoo hieman muutosta kerhopäivien sisältöön. Metsään meneminen lohkaisee ison osan kerhopäivän sisällöstä. Metsässä olo-aika on 45 minuuttia, mikä koe-

taan hieman liian lyhyeksi. Muutosehdotuksena osa vastaajista ehdottaakin, että kerho-aika vietettäisiin joskus kokonaisuudessaan leikkipuistossa leikkien. Vaihtuvuutta voisivat tuoda vanhempien mielestä teemapäivät esimerkiksi kerran kuukaudessa. Teemapäivinä voisi käydä lastenmuseossa, kirjastossa, pelata sählyä tai viettää päivän sisätiloissa, vaikkapa lelupäivän merkeissä.

Vastauksista tulee ilmi myös se, että kaikki kotihoidossa olevat lapset tulisi ohjata päiväkodin sijaan leikkitoiminnan kerhoihin. Leikkitoiminnankerhoissa lapset saavat ylimääräisiä virikkeitä sekä vertaissuhteita.

Mielestäni kaikki kotihoidossa olevat leikki-ikäiset lapset tulisi ohjata päiväkodin sijaan leikkitoiminnan kerhoon saamaan ylimääräistä virikettä ja vertaisryhmän leikkiseuraa. Päiväkodista vapautuisi paikkoja niille, jotka oikeasti ovat hoitoa vaille.

Vanhemmat toivovat enemmän informaatiota puiston käytännöistä, esimerkiksi siitä, kuinka lapset ovat vakuutettuja puistopäivän aikana.

Sisäleikkitoiminnan kerhossa ohjaajien vaihtuvuus on ollut suurta syksyllä 2013. Tämä on aiheuttanut tyytymättömyyttä vanhemmissa. Vaihtuvuus ohjaajissa on koettu rasakaksi sekä lasten että vanhempien kannalta. Varsinkin, kun 2-vuotias lapsi kokee eroahdistusta, niin kerhoon on vaikeampi mennä kun ohjaajat vaihtelevat niin paljon. Vanhemmat kertovat, että tällaista ei saisi tapahtua ja kaupungin pitäisi pitää huoli siitä, että pienten lasten kerhossa henkilökunta pysyisi samana mahdollisimman pitkään.

Henkilökunnan vaihtuvuus on ollut liian suurta, oliko peräti 7-8 eri ohjaajaa syksyn aikana. Se oli tosi raskasta sekä pienelle eroahdistuksesta kärsivälle lapselle (2 v.) että vanhemmille, kun ei voinut koskaan etukäteen tietää ketä aikuisia siellä kerhossa on vastassa.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, miten leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhot tukevat lapsiperheitä avoimen varhaiskasvatuksen palveluna. Saimme opinnäytetyöllämme vastaukset tutkimuskysymyksiimme; tukeeko leikkitoiminnan kerho lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta vanhemmuuden näkökulmasta. On huomioita-

va, että kyselyyn on osallistunut vanhempia Helsingin kaupungin kahdesta leikkipuistosta. On siis syytä pohtia, kuinka yleistettäviä saamamme tulokset ovat.

Leikki, musiikki, satu ja liikunta tukevat lapsen kehitystä. Lapsi oppii toimiessaan itsestään uusia asioita ja hänen minäkuvansa ja itsetuntonsa alkavat selkiytyä. (Jarasto – Sinervo 1997:205.) Tuloksista ilmenee, että vanhemmat valitsevat leikkitoiminnan kerhon usein siitä syystä, että se tukee lapsen siirtymistä päivähoitoon tai esikouluun. Lapsi saa leikkitoiminnan kerhossa harjoitella irtautumista kodista ja vanhemmista. Kun lapsi toimii leikkipuistoympäristössä, hänen itsetuntonsa ja minäkuvansa kehittyvät. Tuloksista kävikin ilmi, että lapset ovat saaneet rohkeutta kerhoon osallistumisen myötä.

Tulokset kertovat myös siitä, että motoristen taitojen kehityksen tukeminen näkyy varsinkin ulkoleikkitoiminnan kerhossa. Motoristen taitojen kehitykseen vaikuttavat muun muassa ympäristön virikkeet ja ihmisen oma motivaatio. (Kronqvist – Pulkkinen 2007:79). Ulkoleikkitoiminnan kerho tarjoaa paljon virikkeitä, sillä toiminta tapahtuu metsässä. Hoitajilla on iso merkitys lapsen motivoimiseen. Leikit ja sadut voivat herätellä lapsen kiinnostusta luonnon tutkimiseen ja metsässä liikkumiseen. Tätä kautta lapsen motoriset taidot kehittyvät edelleen. Lapsella liikkumisen taitojen harjoittelu on vahvimmillaan kaksivuotiaasta seitsemänvuotiaaksi. Taitojen harjoittelu erilaisissa ympäristöissä vievät kehitystä eteenpäin. (Kronqvist – Pulkkinen 2007: 84.) Tämä teoria nojaa osaltaan siihen, että vanhemmat eivät ole ehkä huomanneet niin selvästi sisäleikkitoiminnan kerhossa tapahtuvaa motoristen taitojen harjaantumista. Sisäleikkitoiminnan kerho tukisi vielä monipuolisemmin lapsen motoristen taitojen kehittymistä, mikäli toimintaa järjestettäisiin välillä myös ulkona.

Tuloksista nousee esille myös se, että leikkitoiminnankerhot vaikuttavat positiivisesti lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Vuorovaikutus on olennainen osa lapsen kehitystä. Lapsi oppii vuorovaikutuksen kautta muun muassa neuvottelutaitoja, ystävyyden solmimista ja pettymyksen sietoa. (Parkkinen – Keskinen 2005: 18.) Tulokset kertovatkin siitä, kuinka lapsi on saanut leikkitoiminnan kerhosta valmiuksia toimia ryhmässä, olla omatoiminen sekä huomioida muut lapset. Vanhemmat eivät ole huomanneet sosiaalisten taitojen kehittymistä ulkoleikkitoiminnan kerhossa yhtä selkeästi kuin sisällä tapahtuvassa leikkitoiminnassa.

Kasvatuskumppanuus on tärkeä osa vanhemmuuden tukemista. Sekä vanhemmat että leikkipuiston ohjaajat ovat tärkeitä aikuisia lapselle, joten näiden tahojen yhteistyön tärkeys korostuu lapsen näkökulmasta. Yhteistyö näyttäytyy lapselle mielekkäänä elämäkokonaisuutena. (Kaskela – Kekkonen 2006: 5). Vaikka ensisijainen vastuu kasvatuksesta ja huolenpidosta on lapsen vanhemmilla, työntekijäkin sitoutuu yhdessä toimimiseen, jotta lapsen kasvu ja kehitys saa parhaan mahdollisen tuen.

Tuloksista selviää, että kasvatusyhteistyö etenkin ulkoleikkitoiminnan kerhon kerho-ohjaajien kanssa toimii. Ohjaajat huomioivat vanhemmat ja kertovat päivän kuulumiset lasta haettaessa. Käytössä on myös viikoittain kotiin lähetettävä viikkokirje. Kasvatuskumppanuudessa vuorovaikutus pohjautuu dialogiin, joka ilmenee yhdessä toimimisena, puhumisena sekä ajatteluna. (Kekkonen 2012: 54.)

Osa sisäleikkitoiminnan kerhon vanhemmista kokee kuulumisten vaihdon kerho-ohjaajien kanssa puutteelliseksi. Varhainen tukeminen tulee konkreettiseksi asiakkaan ja työntekijän kohtaamisessa. (Lindqvist 2008: 18). Varhaisen tuen näkökulman kannalta on tärkeää pitää yhteyttä lasten vanhempiin ja vaihtaa kuulumisia kerhon tuonti- ja hakutilanteissa.

Tuloksista ilmenee, että vanhemmat saavat aikaa omien asioiden hoitoon, omaa aikaa sekä mahdollisuuden rentoutumiseen. Vanhempien mukaan kerhotoiminta on näyttäytynyt myös lapsille mielekkäänä tapahtumana. Varhaisen tuen ajatuksena on koko perheen tukeminen hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Varhaisen tuen tärkeitä elementtejä ovat juurikin vanhempien omat voimavarat ja motivaatio. (Lindqvist 2008:4.) Varhaisen tuen näkökulma vanhempien voimavarojen korostamisen suhteen on tulosten mukaan saavutettu. Hyvinvointi näkyy usein myös lapsessa iloisuutena kerhopäivien jälkeen. Kun vanhemmat voivat hyvin, heidän hyvinvointi peilautuu myös lapseen. Varhaiskasvatuspalveluilla on vaikutus lasten ja perheiden hyvinvointiin. Palvelut ehkäisevät perheiden ongelmia. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Osa vanhemmista kokee, että varsinkin kerhon aloitusvaiheessa yhteistyö kerhon ohjaajien kanssa olisi tärkeää. Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirasto määrittelee, että kerhon aloituksessa on tärkeää, että vanhemmat ja lapset tutustuvat yhdessä kerhon sisältöön ja toimintaan. (Leikkitoiminnan käsikirja 2013: 3).

Tuloksista selviää, että vanhemmat ovat saaneet tietää leikkitoiminnan kerhoista useimmiten leikkipuiston henkilökunnalta tai internetistä. Tästä nouseekin kysymys, miten tieto kerhojen olemassa olostaa saavuttaa ne henkilöt, jotka eivät ole tietoisia leikkipuistojen olemassaolosta ollenkaan. Ehdotammekin leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhojen markkinointia ja mainostamista niin, että tieto saavuttaisi myös ne vanhemmat, jotka eivät käytä leikkipuistojen palveluita ollenkaan.

Toteutimme kyselyn vain kahdessa Helsingin kaupungin leikkipuistossa. Olisimme voineet tehdä kyselyn useammassa puistossa, jotta olisimme saaneet suuremman määrän vastauksia. Silloin myös asiakkaiden mielipiteissä, näkökulmissa ja kehittämiskehdoituksissa olisi voinut olla enemmän hajontaa. Lisäksi opinnäytetyömme suunnitteluvaiheessa olisimme voineet ottaa tarkemmin selvää Helsingin eri asuinalueiden väestörakenteesta ja ikäjakaumista. Näin olisimme voineet seuloa alueita niin, että olisimme valinneet piirteiltään hyvin erilaisia alueita. Esimerkiksi maahanmuuttajien osuus on joillain alueilla selkeästi suurempi. Vastaavasti kyselyn olisi voinut toteuttaa myös pelkästään ulkoleikkitoiminnan kerhoissa, joita toimii Helsingissä useassa eri leikkipuistossa. Näin olisimme saaneet kerättyä tietoa niiden eroista, ja siitä kuinka toimintaa voisi kehittää.

Tässä työssä toimme esiin vain vanhempien näkökulman sekä heidän käsityksensä siitä, kuinka heidän oma lapsensa on kokenut toiminnan. Opinnäytetyöhömmme liittyvä jatkotutkimus voitaisiin tehdä lasten omiin kokemuksiin liittyen. Kuinka leikkitoiminnan kerhoon osallistuvat lapset ovat kokeneet toiminnan? Lapsen osallisuuden huomioiminen on ensiarvoisen tärkeää varhaiskasvatuksessa, ja sen kehittämisessä. Kuitenkin lasten ajatuksien ja kokemusten selvittäminen esimerkiksi haastatteluilla olisi ollut hankalaa, koska osa leikkitoiminnan kerhoihin osallistuvista lapsista ei osaa vielä puhua kunnolla.

Toisena jatkotutkimusideana heräsi ajatus leikkitoiminnan kerhojen leikkiympäristön tutkimisesta. Helsingin eri alueet asettavat leikkipuistojen toiminnalle rajoituksia, jokaisella alueella on omat erityispiirteensä. Urbanissa kaupunkiympäristössä sijaitsevilla puistoilla ei ole käytettävissään metsää samalla tavalla kuin vehreässä ympäristössä sijaitsevalla puistolla. Leikkitoiminnan kerho voidaan järjestää myös muualla kuin itse puistossa, mutta siirtyminen vie aikaa. Tämä seikka nousi esiin myös kyselyjemme vastauksissa. Osa vanhemmista kokee, että siirtymiset metsään ja takaisin vievät paljon kerho-aikaa.

8 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Haimme tutkimusluvan Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirastolta. Haastattelimme opinnäytetyötämme varten kolmea Helsingin kaupungin työntekijää. Saimme heiltä luvan käyttää haastatteluaineistoa työmme tukena. Emme mainitse työssämme leikkipuistojen nimiä välttääksemme puistojen eriarvoistumisen. Tarkoituksenamme ei ole vertailla kerhoja keskenään vaan tuottaa uutta tietoa kehittämistyön tueksi. Kävimme esittelemässä kyselyn asiakkaille ja jaoimme samalla kyselylomakkeet. Kyselyihin vastattiin anonymisti ja vastaukset palautettiin suljetuissa kirjekuorissa. Tämän ansiosta vastaajien henkilöllisyys pysyi salassa. Käsittelimme kaikki vastaukset luottamuksellisesti ja leikkipuiston asiakkaiden mielipiteitä kunnioittaen. Rakensimme kysymykset niin, että niistä ei voi päätellä vastaajan henkilöllisyyttä. Tämä toi osaltaan haasteita kysymysten asetteluun, mutta haluamme toimia asiakkaiden anonymiteettiä kunnioittaen.

Jokaiselle vastaajalle on annettava riittävästi informaatiota tutkimuksen luonteesta ja tavoitteista. Myös vastaamisen vapaaehtoisuutta on korostettava. (Eskola – Suoranta 1999: 56.) Kyselymme oli vapaaehtoinen ja pidimme huolen siitä, ettei ketään painostettu vastaamaan kyselyyn. Tutkimusta julkaistaessa pitää muistaa luottamuksellisuuden säilyttäminen ja anonymiteettisuojaus. Tietoja hankittaessa luvataan nimettömyyttä, joten siitä on huolehdittava myös tulosten julkistamisen yhteydessä. (Eskola – Suoranta:1999: 57.) Emme julkaise opinnäytetyössämme asiakkaiden nimiä, emmekä tekstiä, josta on selvitettävissä asiakkaan henkilöllisyys. Täten vaitiolovelvollisuus ja luottamuksellisuus säilyvät myös työn julkaisemisen jälkeen.

Opinnäytetyön eettisyyteen vaikuttaa myös tutkijan rooli tutkimusyhteisöön. Tutkijan ja tutkittavan välillä ei saa olla riippuvuussuhdetta, mikä voisi vaikuttaa olennaisesti tietojen antamisen vapaaehtoisuuteen. (Eskola – Suoranta 1999: 55.) Leikkipuistot, joita tutkimme, olivat meille tuntemattomia. Tämä asetelma oli hyvä, sillä vanhemmat saattoivat kokea erilaista vapautta vastata kysymyksiin kun kysymyksen laatija tuli leikkipuiston ulkopuolelta.

Teimme kyselyn kahteen Helsingin kaupungin leikkipuistoon. Valitsimme kaksi erilaista leikkitoiminnan kerhoa, jotta aineisto tukisi kattavasti opinnäytetyötämme. Vastauksissa tuli eroja kuitenkin vain kerhojen sisällöllisissä kysymyksissä ja sisäisen toiminnan kehittämisesä.

Aineiston kerääminen sujui hyvin ja pidämme saamiamme vastauksia luotettavina. Käsittelemme saadun aineiston luottamuksellisesti ja asianmukaisesti. Vastauksista tuli esille myös negatiivista palautetta leikkipuiston toiminnasta. Tämä aiheutti paljon pohdintaa opinnäytetyön julkaisemisen kannalta. Nostimme asianmukaisesti ja neutraalisti esille myös leikkipuistokohtaisen kritiikin, sillä pyysimme vastaajilta rehellisiä vastauksia, jotta leikkipuistotoimintaa voitaisiin kehittää vastaamaan heidän tarpeitaan. Koimme tämän käsittelytavan oikeaksi, sillä negatiivisten palautteiden julkaisematta jättäminen olisi ollut vastoin hyvää eettistä tulosten julkaisua. Analysoituamme tulokset hävitimme ne asianmukaisesti.

9 Pohdinta

Uskomme, että kyselytutkimuksemme antaa oikeansuuntaista kuvaa siitä, miten leikkitoiminnan kerho tukee sekä lasta että vanhempia. Opinnäytetyömme tuloksista ilmenee, että vanhemmat ovat havainneet leikkitoiminnan kerhojen tukevan niin lapsen kehitystä kuin vanhemmuuttakin. Avoimista varhaiskasvatuspalveluista on tehty hyvin vähän tutkimuksia ja käsitekin on melko uusi. Opinnäytetyömme tulokset kertovat näiden palvelujen tarpeellisuudesta. Leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhoilla on tuloksien mukaan positiivinen vaikutus lapsiperheiden hyvinvointiin.

Opinnäytetyömme kyselytutkimuksella tavoitimme leikkitoiminnan kerhoon osallistuvien lasten vanhempia ja saimme asiakkaiden omakohtaisia kokemuksia toiminnasta. Kyselylomakkeella oli suuri rooli koko opinnäytetyömme kannalta. Saatujen vastausten avulla pystyimme luomaan kokonaiskuvaa käyttäjien mielipiteistä ja siitä, miten palvelua voitaisiin kehittää yhä paremmaksi. Teimme kyselylomakkeemme ensin itsenäisesti, ja sen jälkeen esitimme sen leikkipuistojen vastaaville ohjaajille. Muotoilimme lomakkeen yhdessä sellaiseksi, että siihen on helppo ja nopea vastata. Koimme myös, että kyselylomakkeeseen on matalampi kynnyks vastata kuin esimerkiksi osallistua haastatteluun.

Kyselyn toteuttamisen jälkeen saimme myös vastaajilta palautetta lomakkeesta. Muutamien vastaajien mukaan kysymykset olivat hiukan ohjailevia, vaikkakin muuten hyvin selkeitä. Tarkoituksenamme ei ollut missään nimessä ohjailla asiakkaiden vastauksia, vaan selkeyttää ja helpottaa vastaamista.

Kyselylomakkeessa oli kaiken kaikkiaan yhdeksän kysymystä, jotka jaoin kolmeen teemaan: lapsen kehityksen tukemiseen, vanhemmuuden tukemiseen ja leikkitoiminnan kerhojen kehittämiseen. Lomakkeen ensimmäiset kysymykset liittyivät lapsen kehityksen tukemiseen. Kysyimme vanhemmilta esimerkiksi sitä, millä tavoin he ovat havainneet kerhon kehittävän tai tukevan lapsen sosiaalisia ja motorisia taitoja. Muutama vastaajista kertoi, että on vaikeaa arvioida, onko esimerkiksi motoristen taitojen kehittymisellä yhteys leikkitoiminnan kerhoon.

Toinen kyselylomakkeen teemoista oli vanhemmuuden tukeminen. Kysyimme vanhemmilta, mitä mieltä he ovat kasvatusyhteistyöstä (kasvatuskumppanuus) kerho-ohjaajien kanssa ja millä tavoin leikkitoiminnan kerho vaikuttaa perheen arkeen. Kysymykset olivat mielestämme tarpeellisia, ja saimme niihin hyviä vastauksia. Tämän teeman valossa olisimme voineet myös kysyä, ovatko vanhemmat saaneet vertaistukea muilta vanhemmilta ja kuinka tärkeäksi he sen kokevat. Myös varhaisen tuen näkökulma jäi hiukan kapeaksi. Palveluna leikkitoiminnan kerho on kaikille lapsiperheille avoin ja maksuton palvelu, joka tarjoaa myös varhaista tukea.

Kolmas kyselylomakkeen teemoista oli leikkitoiminnan kerhojen kehittäminen. Korostimme kyselyä jakaessamme sitä, että teemme kyselyn sen vuoksi, että toimintaa olisi mahdollista kehittää yhä paremmaksi. Monessa vastauksessa toistuivat samat kehittämissideat, ja olisimmekin kaivanneet vielä jotain lisää. Haastattelut olisivat toimineet tämän teeman tukena.

Saimme toisesta kyselyyn osallistuneesta puistosta vähemmän vastauksia kuin toisesta. Pohdimmekin, kuinka asiakkaita olisi voinut innostaa vastaamaan innokkaammin. Yhtenä ideana heräsi kahvitarjoilun järjestäminen kerhon päätteeksi, jonka ohella vanhemmilla olisi ollut mahdollisuus vastata kyselyyn. Meidän, opinnäytetyöntekijöiden tehtävänä olisi ollut viihdyttää tämän aikaa lapsia. Kyselyn tueksi olisi voinut myös haastatella lasten vanhempia, jolloin olisimme saaneet vielä tarkempia kuvauksia asiakkaiden omista kokemuksista. Kyselylomakkeen avulla kerätyt vanhempien kokemukset antoivat aiheesta oikeansuuntaisen kuvan, mutta aineisto jäi vielä melko suppeaksi. Haastattelut olisivatkin voineet avata laajempaa ja syvempää näkökulmaa aiheeseen.

Avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoiminnan kerhot opinnäytetyön aiheena on mielestämme hyvin ajankohtainen. Olemme seuranneet keskustelua subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta. On odotettavissa, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut tule-

vat lisääntymään tulevaisuudessa. Mielestämme palvelujen kehittämisessä onkin ensiarvoisen tärkeää ottaa huomioon asiakkaiden mielipiteet. Siksi päätimme suunnata opinnäytetyömme avoimeen varhaiskasvatukseen, leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhoihin. Olisivatko leikkitoiminnan kerhot yksi ratkaisu, jolla voitaisiin purkaa päivähoiton kuormaa? Myös leikkitoiminnan kerhot tarjoavat tavoitteellista varhaiskasvatusta päivähoiton ohella. Avoimia palveluja lisäämällä lapsiperheillä olisi valittavana myös muita vaihtoehtoja päivähoiton sijaan.

Opinnäytetyössämme selvittämme vanhempien kokemusten avulla, miten kerhotoiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta. Otimme työssämme huomioon kaksi laajaa tukemisen näkökulmaa. Aihetta olisi voinut rajata vieläkin paremmin. Huomion olisi voinut kohdentaa pelkästään vanhemmuuden tukemiseen tai lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen. Näin työ olisi ollut rakenteeltaan tasapainoisempi – teoriaa sekä johtopäätöksiä olisi ollut suunnilleen saman verran. Nyt teoria-osuus on melko suuri verrattuna johtopäätöksiin ja pohdintaan.

Opinnäytetyön haastavuutta lisäsi se, että avoimesta varhaiskasvatuksesta löytyy hyvin vähän tutkittua tietoa. Kaikkien Helsingin leikkipuistojen yhteistä suunnitelmaa ollaan työstämässä paraikaa. Tällä hetkellä työtä ohjaavat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Näissä suunnitelmissa avoin varhaiskasvatus mainitaan vain muutamalla lauseella. Tämän työn kannalta tärkeimmiksi tietolähteiksi nousivatkin leikkipuistojen yksikkökohtaiset suunnitelmat, työntekijöiden haastattelut sekä kyselylomakkeiden tulokset.

Kaiken kaikkiaan voimme todeta, että avoin varhaiskasvatus ja sen palveluiden järjestäminen ovat murroksessa. Uskomme, että tämän opinnäytetyön avulla saimme hyvin ajankohtaista tietoa palvelun käyttäjiltä, joka auttaa edelleen palvelujen kehittämisessä. Ennen kaikkea työ avasi omia silmiämme leikkitoiminnan kerhojen tarpeellisuudesta. Niillä voi olla yllättävän suuri merkitys sekä lapsen että vanhemman arjessa. Kyselytutkimus herätti pohtimaan myös ammattilaisen roolia avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Sen myötä pohdimme myös omaa ammatillisuuttamme tulevana sosionomeina. Laatomme opinnäytetyö sekä siihen kuuluva kyselytutkimus auttaa meitä olemaan tulevassa työssämme yhä parempia sosiaalialan ammattilaisia.

Lähteet

Alila, Kirsi – Portell, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Aula, Maria Kaisa 2013. Lapsella on oikeus sekä vanhempiin että päivähoitoon. Helsingin Sanomat. 22.3.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Hannele Oja 2014. Johtava leikkipuisto-ohjaaja. Helsinki. Haastattelu 10.3.

Harris, Judith 2000. Kasvatuksen myytti. Helsinki: Art House.

Helsingin kaupunki 2013. Verkkodokumentti.

<http://www.hel.fi/hki/Vaka/fi/Leikkipuistot+ja+perhetalot/leikkipuistojen_tehtavat>. Luettu 21.11.2013.

Helsingin kaupunki 2014. Verkkodokumentti.

<<http://www.hel.fi/hki/Vaka/fi/Leikkipuistot+ja+perhetalot/alueet>>. Luettu 27.2.2014.

Jarasto, Pirkko – Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus.

Karling, Marjo – Ojanen, Tuija – Sivén, Tuula – Vihunen, Riitta – Vilén, Marika 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Tampere: Juvenes Print.

Kinnunen, Saara 2005. Anna mun olla lapsi. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Kronqvist, Eeva-Liisa – Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007.

Lastensuojelun käsikirja 2007. Verkkodokumentti.

<<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/)>.

Luettu 22.11.2013.

Leikkitoiminnan käsikirja 2013. Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirasto.

Lindqvist, Ulla 2008. Varhainen tuki- kohti hyviä käytäntöjä. Helsinki: Paintek Pihlajamäki.

Nieminen, Pirkko – Korpela, Raija 2004. Leikkitarkkailu. Käsikirja lapsen toiminnallisen kehityksen arvioimiseksi. Tampere: Psykologipalveluiden kehittämisyksikkö, PSYKE, Tampereen yliopiston psykologian laitos.

Nurmi, Jari-Erik – Ahonen, Timo – Lyytinen, Heikki – Lyytinen, Paula – Pulkkinen, Lea – Ruoppila, Isto 2009. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Ojala, Mikko 1984. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Jyväskylä: Gummerus.

Parkkinen, Terttu – Keskinen, Soili 2005. Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus.

Poikkeus, Anna-Maija 2008. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa Lyytinen Paula – Korkiakangas, Mikko: Näkökulmia kehityspsykologiaan. Helsinki: WSOY.

Salmivalli, Christina 2005. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sisäleikkitoiminnan kerhon ohjaaja 2014. Helsinki. Haastattelu 4.2.

Sisäleikkitoiminnan kerhon toimintasuunnitelma 2013–2014.

Sosiaaliportti 2012. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä.

Verkkodokumentti.

<<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>>. Luettu 20.11.2013.

Talentia 2009. Varhaiskasvatuspalveluiden linjaukset 2009. Verkkodokumentti.

<http://www.talentia.fi/files/90/Varhaiskasvatuspalveluiden_linjaukset.pdf>. Luettu 20.11.2013.

Tapola-Tuohikumpu, Sirpa 2005. Positiivisella diskriminaatiolla varhaista tukea. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston positiivisen diskriminaation hankekokonaisuuden loppuraportti. Helsinki: Socca.

Tiilikka, Aila 2010. Kasvatuskumppanuus- Tulevaisuuden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Teoksessa Turja, Leena & Fonsen, Elina (toim.): Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Tampere: Suomen varhaiskasvatus.

Ulkoleikkitoiminnan kerhon sosiaaliohjaaja 2014. Helsinki. Haastattelu 4.2.

Ulkoleikkitoiminnan kerhon toimintasuunnitelma 2013-2014.

Valtiovarainministeriö 2014. Peruspalveluohjelma 2015-2018. Helsinki. Suomen yliopistopaino Oy.

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus.

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö. Verkkodokumentti.

<http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3739.pdf&title=Varhaiskasvatuksen_liikunnan_suositukses_fi.pdf>. Luettu 9.3.2014.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yle uutiset 2014. Hallitus rajoittaa päivähoito-oikeutta. Verkkodokumentti.
<http://yle.fi/uutiset/hallitus_rajottaa_paivahoito-oikeutta/7172286>. Luettu 16.4.2014.

Kyselylomakkeen saatekirje

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Metropolia ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäyte työtämme yhteistyössä leikkipuistonne kanssa. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, miten leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhot tukevat lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta. Tavoitteena on kehittää kerhotoimintaa vastaamaan paremmin teidän tarpeitanne.

Kyselyyn vastataan nimettömästi ja vastaukset palautetaan suljetussa kirjekuoressa Yksityisyytenne säilymisen vuoksi. Vastauksianne ei käytetä muuhun tarkoitukseen kuin opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyömme valmistuttua lähetämme työn sekä leikkipuistoonne että varhaiskasvatusvirastolle. Toivomme, että työstämme on hyötyä Helsingin avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Kyselyn palautuspäivä on maanantai **17.3.2014**.

Kiitos!

Ystävällisin terveisin

Anna-Riikka Impiö (anna-riikka.katajala@metropolia.fi)

Nina Matilainen (nina.matilainen@metropolia.fi)

Kyselylomake

Kyselylomake vanhemmille - Kokemuksia leikkitoiminnan kerhoista arjen tukijana

1.Lapsen kehityksen tukeminen

a) Millä perusteella valitsitte leikkitoiminnan kerhon? /Oliko teillä jokin toinen vaihtoehto?

b) Tukeeko leikkitoiminnan kerho lapsesi motoristen taitojen kehitystä?

c) Koetko, että kerhotoiminta on kehittänyt lapsesi sosiaalisia taitoja? (ryhmässä toimiminen, omatoimisuus, toisten huomioiminen)

d) Mitä muuta lapsesi on oppinut leikkitoiminnan kerhossa?

2. Vanhemmuuden tukeminen

a) Miten kerhotoiminta vaikuttaa perheenne arkeen?

b) Miten olet kokenut kasvatusyhteistyön (kasvatuskumppanuus) kerho-ohjaajien kanssa?

3. Leikkitoiminnan kerhojen kehittäminen

a) Mistä sait tietoa leikkitoiminnan kerhosta? (esim. Ystävä, naapuri, virastot, leikkipuiston henkilökunta)

b) Miten kehittäisit leikkitoiminnan kerhoa? (esim. Kerhoajan pituus, teemapäivät jne.)

c) Mitä muuta haluaisit kertoa - sana on vapaa!

Lämmin kiitos vastauksistasi!